

Baggrundsnotat

Litteraturgennemgang. Hvad virker for at få unge i job eller uddannelse?

Nærværende notat dokumenterer den litteratur, der ligger til grund for konklusionerne i vidensnotatet *Hvad virker for at få unge i job eller uddannelse*.

Gennemgangen af litteraturen fokuserer på effektstudier og omfatter både enkeltstående forskningsartikler, litteraturoversigter og opsamlinger fra ekspertgrupper mv. Resultaterne tager udgangspunkt i danske forsøg og ordninger, som vurderes relevante for jobcentre og a-kasser. Litteraturgennemgangen bygger på materiale fra Jobeffekter.dk, tidligere litteraturopsamlinger samt en søgning efter nyeste forskning.

Udvælgelsen og vurderingen af litteraturen beror på STARs faglige skøn og kan i visse tilfælde afvige fra konklusioner på Jobeffekter.dk og andre systematiske reviews.

Gennemgangen vedrører følgende konklusioner:

1. Individuelt Planlagt job med Støtte (IPS) kan også virke for unge med psykiske lidelser
2. Tidlig aktivering med nyttejob gavner de stærkeste unge i kontanthjælpssystemet
3. Løntilskud kan hjælpe de stærkeste unge i job
4. Mentorstøtte kan bringe udsatte unge tættere på job
5. Positive effekter af brobygningsforløb til udsatte unge

Ad 1. Individuelt Planlagt job med Støtte (IPS) kan også virke for unge med psykiske lidelser

Der foreligger evidens for, at Individuelt Planlagt job med Støtte (IPS) har en positiv effekt for personer med svære psykiske lidelser. IPS-modellen kombinerer en virksomhedsrettet beskæftigelsesindsats med psykiatrisk behandling og mentorstøtte (Christensen & Nordentoft, 2011).

Et dansk randomiseret kontrolleret forsøg har undersøgt effekten af IPS for borgere i alderen 18-64 år. Gennemsnitsalderen blandt deltagerne var 33 år, hvilket indike-

rer, at en stor del af populationen består af yngre voksne. Forsøget har både afprøvet den traditionelle IPS-model og en udvidet version – kaldet IPS+ – som omfatter yderligere træning i kognitive og sociale færdigheder.

Evalueringen af forsøget viser, at der er positive effekter af indsatsen på deltagerenes overgang til job og uddannelse. Samlet set er der signifikante effekter af IPS-indsatsen: Efter 18 måneder er 59,5 procent af deltagerne i IPS-gruppen kommet i arbejde eller uddannelse, mod 46,5 procent i kontrolgruppen, som modtog en standardindsats. Det svarer til en forskel på knap 13 procentpoint. Derudover tyder resultaterne på, at deltagere i både IPS og IPS+ kommer hurtigere i beskæftigelse end personer i kontrolgruppen (Christensen & Eplov, 2018).

Ad 2. Tidlig aktivering med nyttejob gavner de stærkeste unge i kontanthjælpssystemet

Beskæftigelsesministeriet (2015) har undersøgt effekten af nytteindsats og anden straksaktivering for åbenlyst uddannelsesparate unge. Analysen bygger på en såkaldt timing-of-events analyse baseret på dansk registerdata. Analysen viser positive effekter på overgangen fra ledighed til job eller uddannelse – både under og efter deltagelse. Under deltagelsen øges afgangsraten med 136 procent, hvilket indikerer, at indsatsen ikke fastholder de unge i ledighed, men snarere motiverer dem til at finde job eller starte uddannelse.

Effekten fortsætter efter forløbets afslutning: Afgangsraten stiger med 168 procent i op til 20 uger. Denne virkning tilskrives enten en adfærdsændring – fx ønsket om at undgå fornyet deltagelse – eller opnåede kompetencer, såsom struktur i hverdagen. Analysen viser også, at effekten er stærkest i de første fire uger efter afslutning, men forbliver omkring 100 procent op til ni uger og længere, uanset om perioden afgrænses til 20, 30 uger eller til ledighedens ophør.

Ad 3. Løntilskud kan hjælpe de stærkeste unge i job

KORA (nu VIVE) konkluderer i en litteraturgennemgang af indsatser for de mest jobparate unge på kontanthjælp, at der er moderat evidens for, at løntilskudsansættelser i både private og offentlige virksomheder af cirka seks måneders varighed kan have en positiv effekt på beskæftigelsen på længere sigt (Jensen & Andersen, 2012).

Ad 4. Mentorstøtte kan bringe udsatte unge tættere på job

Den mest robuste viden om effekten af mentorstøtte til udsatte unge stammer fra det danske randomiserede kontrollerede forsøg, "Mentorforsøget". I forsøget blev unge i deltagergruppen tildelt en mentor med ugentlig kontakt i op til et år, mens kontrolgruppen bestod af tilsvarende unge uden mentorstøtte. Evalueringen viser signifikante positive effekter af indsatsen på deltagernes tilgang til uddannelse og beskæftigelse (Rambøll, 2014).

Et år efter forsøgsstart var 16 procent af deltagergruppen i gang med en SU-berettiget uddannelse sammenlignet med 12 procent i kontrolgruppen – en forskel på 4 procentpoint. Tilsvarende var 7 procent af deltagerne i beskæftigelse mod 5 procent i kontrolgruppen, svarende til en beskæftigelseseffekt på 2 procentpoint.

Mentorindsatsen har især vist sig gavnlig for en specifik gruppe: udsatte unge, der har gennemført folkeskolen, men med lavt karaktergennemsnit (under 4). For denne gruppe er der målt en markant positiv uddannelseseffekt på 7-10 procentpoint. Omvendt ses ingen nævneværdig effekt for de mest ressourcetsvage unge, som ikke har fuldført folkeskolen, eller for de mest ressourcestærke unge med solid forældrebaggrund.

Mentorindsatsen indgår desuden som centralt element i flere dokumenterede effektive indsatser, herunder "Brobygning til uddannelse", "Jobfirst" og "IPS".

Ad 5. Positive effekter af brobygningsforløb til udsatte unge

Et brobygningsforløb er en kort, uddannelsesrettet indsats for unge på uddannelseshjælp med faglige og/eller sociale udfordringer. Forløbet består af fem kerneelementer: (1) deltagelse i et ordinært erhvervsskolemiljø, (2) opkvalificering i dansk og matematik, (3) snusepraktikker i både uddannelsesinstitutioner og virksomheder, (4) en uddannelsesmentor undervejs samt (5) en fastholdelsesmentor efter forløbets afslutning frem til praktikplads er opnået.

Korte brobygningsforløb – typisk under tre måneder – øger sandsynligheden for, at unge påbegynder og gennemfører en uddannelse. 25 uger efter opstart er andelen i uddannelse 15 procentpoint højere blandt deltagere end blandt sammenlignelige ikke-deltagere (Gørlich et al., 2016).

Rosholm og Mikkelsen (2017), der følger deltagerne over 3½–4 år, viser vedvarende positive effekter på flere parametre: SU-berettiget uddannelsesstart, beskæftigelse, fuldførelse af grundforløb og overgang til hovedforløb på erhvervsuddannelser. De finder ingen effekt på fuldførelse af gymnasiale eller videregående uddannelser, men vurderer, at effekten på hovedforløb sandsynligvis vil vokse over tid, da en større andel af deltagerne stadig er i gang.

Det randomiserede forsøg Job-bro til Uddannelse (2018–2020) byggede videre på erfaringerne fra brobygningsforløbene og havde fokus på de mest udsatte unge. Indsatsen kombinerede virksomhedsrettede elementer med mentorstøtte og blev gennemført i 11 kommuner i samarbejde med 10 erhvervsskoler. Evalueringen kunne dog ikke påvise en samlet positiv effekt. Den peger på, at effekten af virksomhedsforløb varierer betydeligt mellem unge, og at der derfor er behov for at differentiere mellem en "uddannelsesvej" og en "jobvej" afhængig af den unges målsætning. Evalueringen fremhæver desuden, at helbredsmæssige udfordringer fylder meget for målgruppen, og kommer med forslag til, hvordan fagprofessionelle kan understøtte dette arbejde (Gørlich et al., 2021).

Litteraturliste

Beskæftigelsesministeriet (2015). Effekten af nytteindsatsen for unge i kontanthjælpssystemet. *Beskæftigelsesministeriet*.

Christensen, T. N., & Eplov, L. F. (2018). Resultater fra IPS projektet. *Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering*.

Christensen, T., & Nordentoft, M. (2011). Review om effekter af beskæftigelsesindsatser til personer med svær psykisk sygdom. *Arbejdsmarkedsstyrelsen*.

Görlich, A., Katznelson, N., Brinkgaard, L. C., & Svarer, M. (2021). Slutevaluering af RCT-forsøget Job-bro til Uddannelse. *Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering*.

Görlich, A., Katznelson, N., Hansen, N. H. M., Rosholm, M., & Svarer, M. (2016). Hvad virker? Ledige unges vej til uddannelse og arbejde: Evaluering af Brobygning til Uddannelse. *Center for Ungdomsforskning*.

Jensen, T. P., & Andersen, H. L. (2012). Virker aktivering for udsatte unge? *KORA Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning*.

Mikkelsen, M. B., & Rosholm, M. (2017). Opdaterede effekter af Brobygning til uddannelse. *Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering*.

Rambøll (2014). Evaluering af mentorindsats til unge uden uddannelse og job. *Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering*.